

Iniciálé-kiállítás az Egyetemi Könyvtárban

Bornemisza Rozi

a TypSalon alapító elnöke

Az ELTE BTK Könyvtár- és Információ-tudományi Intézetének meghívására a TypoSalon Magyar Tipográfusok Egyesülete Typomage kiállításorozatának idei témája az iniciálé volt, melyet dr. Voit Krisztina könyv- és sajtótörténész egykori alapítótag tiszteletére ajánlott.

A kiállítás megnyitására, szakmai program kíséretében, az ELTE Egyetemi Könyvtárban 2016. június 7-én került sor. *Kálóczi Katalin* (ELTE EK főigazgató) üdvözlő szavai, majd *Kiszl Péter* (ELTE BTK KITI intézetigazgató) köszöntője után *Maczó Péter* DLA (METU tanszékvezető) nyitotta meg a kiállítást. „Az Egyetemi Könyvtár történetéről és könyvkincseiről dióhéjban” címmel *Bibor Máté*

Kálóczi Katalin, Kiszl Péter, Maczó Péter, Bornemisza Rozi

(ELTE BTK KITI) előadását hallhattuk, majd *Wehli Tünde* (MTA BTK MI – PPKE BTK MI) „Látvány és tradíció” címmel szintén igen élvezetes vetített előadást tartott a budapesti Egyetemi Könyvtár néhány kódexének, kódextöredékének iniciáléiról.

Bornemisza Rozi kurátor meghívására hosszas és szakmai szempontból is különösen érdekes bemutatójához vonzotta a közönséget *Buzogány Dezső*, felidézvén a régi korok kalligráfiáját és annak újkori eszközeit, stílusát.

A középkori könyvművészet egyik jellegzetesége a díszes kezdőbetű vagyis az iniciálé volt, mely a latin *initialis* szóból ered, és elől állót jelent. A nagyobb méret és a díszítés miatt úgy emelkedett ki a szövegtörzshez képest, hogy az általa ünneplőbe öltöztetett szó képi jelentését is sugallta. A klasszikus ókorból származó római szövegeket, mint például a Traján-oszlop kapitálisait nehezebben lehetett értelmezni, mivel akkoriban egyáltalán nem alkalmaztak sem nagy-

betűket, sem szóközöket. A késői ókorban már mindkettő elterjedt Itáliában. A normál betű méreténél időnként két vagy több sornyi magas kezdőbetűt használtak, önálló alkotásként, mintegy miniatűr festményként, melyek a tartalom tagolását szolgálták.

Az iniciálét, mely mostanában újra reneszánszát éli, a nyomtatott könyv az írott könyvből vette át. Az első könyvekre – Gutenberg negyvenkétsoros Bibliájába – a kéziratokhoz hasonlóan, a nyomtatott szöveg után, a kihagyott üres, többsornyi téglalap alakú helyre a rubrikátor írta bele – akinek a szövegkiegészítő bejegyzések beírása volt a feladata – vörös színnel a kezdőbetűt. Azt követően az illuminátor látta el az oldalt színes, rajzos iniciálékkal.

A nyomtatás korai szakaszában az iniciálét különálló metszett fa vagy fém blokkokkal nyomtatták. Később a szedők üresen hagyták a helyüket, hogy a miniatúrafestők megfesthessék képeiket, növényi ornamentikával és figurális díszekkel gazdagon ékesítve.

Kezdetben gyakoriak voltak a színezett tollrajzok, majd a kötőanyag alapozásra színes fedőfestékkel dolgoztak, az aranyat alapozás után rakták fel. Az első kódexek lapjain alakult ki a könyv hagyományossá vált formája, amely máig sem változott, míg stílusa nagyban alkalmazkodott a mai kor vívmányához, a számítógép adta lehetőségekhez.

Az ELTE-könyvtárbeli kiállítás is ezt igazolja. Különböző grafikai szoftverek segítségével jött létre számos alkotás, melyek jól megférnek az úgynevezett hagyományos, mives kidolgozású iniciálékkal. Döntsék majd el a felhasználók, a könyvtervezők, hogy kiadványaik tartalmához melyik illik jobban.

Simon Ilona

Barcsik Géza

Bornemisza Rozsi

Elekes Attila André